

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till Krigsrätterna: Avlöningar m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkterna 26 och 27) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 såsom förslagsanslag under rubriken Krigsrätterna beräkna till Avlöningar 363 600 kronor samt till Omkostnader 30 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 123, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 23 februari 1945, under punkterna 1 och 2 föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för krigsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1945/46, dels ock under rubriken Krigsrätterna för nämnda budgetår såsom förslagsanslag anvisa till Avlöningar 367 300 kronor och till Omkostnader 30 000 kronor.

1:o) **Krigsrätterna: Avlöningar.** I propositionen nr 269 till 1942 års riksdag lämnades å s. 2—9 en kortfattad redogörelse för de för fredsförhållanden avsedda krigsrätternas organisation samt den civila personalens tjänsteåligganden och dåvarande avlöningsförhållanden. Vid samma riksdag genomfördes en förbättring av den civila personalens löneförmåner. En sammanfattande redogörelse härför återfinnes i propositionen nr 218/1943. För budgetåret 1943/44 medgav riksdagen vissa ändringar i organisationen och vissa mindre jämkningar i utgående arvoden (skrivelse nr 253/1943). 1944 års riksdag medgav i fråga om ett begränsat antal befattningshavare vissa arvodesförhöjningar (propositionen nr 165/1944). Höjningarna voro — där de ej voro betingade av krigsdomstolsorganisationens utbyggnad — föranledda av att jämväl för år 1943 i fråga om vissa krigsrätter redovisats en stark ökning av arbetsbördan. Det har förutsatts, att till 1945 års riksdag skulle ske en förnyad omprövning av arvoden med ledning av de ytterligare erfarenheter som till dess kunde vinnas.

I skrivelse den 1 november 1944 hava krigsdomaren, auditören och krigsfiskalen vid Västmanlands flygflottiljs krigsrätt hemställt, att — sedan genom kungörelse den 26 januari 1943 (nr 71) flygvapnets centrala skolor förklarats skola lyda under flygflottiljens krigsrätt — arvoden å dem måtte

beräknas till belopp motsvarande vad som utgår till befattningshavare vid krigsrätter, som handlägga mål från två flygflottiljer.

Till komplettering av det rättsstatistiska material, som redovisats i propositionerna nr 269/1942, 218/1943 och 165/1944, har genom justitiedepartementets försorg införskaffats viss ytterligare utredning rörande arbetsbördan vid krigsrätterna. En sammanställning av materialet har såsom bilaga fogats vid propositionen. Sammanställningen utvisar att antalet krigsrätts sammanträden i förhållande till år 1943 varit i det närmaste oförändrat. Däremot har antalet vid krigsrätterna handlagda mål och ärenden, vilket under år 1942 undergick en avsevärd ökning och ytterligare stegrades under år 1943, under år 1944 återförts till i stort sett 1942 års nivå. Beträffande antalet mål och ärenden (de sistnämnda huvudsakligen s. k. undersökningsmål) belöper sig minskningen, sammanlagt 2 549 mål och ärenden, med ungefär 70 procent å ordinarie förband och 30 procent å underställda förband. Antalet mål och ärenden från ordinarie förband har minskats från omkring 9 200 till omkring 7 400 eller således med omkring 20 procent. Minskningen har drabbat olika krigsrätter i mycket olika grad. I några fall har icke inträffat någon minskning, utan har antalet mål och ärenden i stället ökats, dock i regel ej i någon mera avsevärd mån. Antalet undersökningsmål har minskat i vida högre grad än antalet brottmål. Sistnämnda mål ha nämligen nedgått med allenast cirka 450 eller 10 procent, under det att minskningen för undersökningsmålen uppgår till 1 350 eller 30 procent. Antalet ärenden, vari med stöd av den nya lagstiftningen i ämnet ersättningsskyldighet ålagts genom beslut av militär befälhavare, utgör 1 237 eller sålunda obetydligt mindre än det antal varmed undersökningsmålen minskat. Vad beträffar disciplinmålen har framträtt en tendens till nedgång.

Departementschefen har beträffande arvodenas belopp och ändringar i krigsrättsorganisationen anfört följande.

Såsom framgår av de senast införskaffade uppgifterna rörande arbetsbördan vid regements- och stationskrigsrätterna, har den alltsedan krigsutbrottet 1939 konstaterade stegringen av antalet mål och ärenden under år 1944 upphört och förbytt i en viss, procentuellt sett rätt markerad nedgång. Antalet mål och ärenden, som sistnämnda år handlagts vid krigsrätt, översteg nämligen endast obetydligt det som redovisats för år 1942. Detta innebär, såsom förut angivits, så vitt angår ordinarie förband, en nedgång med omkring 20 procent i förhållande till 1943 års motsvarande siffror. Såsom likaledes förut omnämnts, faller minskningen till huvudsaklig del å de s. k. undersökningsmålen. Den avlastning, som sålunda inträtt i krigsrätternas arbetsbörda, torde i det väsentliga få tillskrivas verkningarna av den nya lagen om behörighet för militär befälhavare att ålägga ersättningsskyldighet. Detta framgår därav att de ärenden, vari befälhavare ådömt ersättningsskyldighet, uppgå till i det närmaste samma antal som det, varmed undersökningsmålen nedgått. Antalet mål, vari befälhavare ålagt disciplinstraff, har under år 1944, ehuru något understigande 1943 års siffra, alltså varit högre än år 1942. Tages alltså hänsyn till samtliga faktorer som inverka på arbetsbördan för den civila personalen vid krigsrätterna — det åligger auditör att i de av befälhavare handlagda ersättningsärendena och disciplinmålen avgiva yttranden — torde man, oaktat den inträdda nedgången i de vid *krigsrätt* hand-

lagda målens antal, kunna säga att under år 1944 arbetsbördan i sin helhet undergått endast obetydlig minskning i förhållande till närmast föregående år.

Fråga är nu huruvida den inträdda minskningen bör giva anledning till någon allmän nedsättning av de fasta arvoden till den civila krigsrättspersonalen; någon förhöjning av dessa arvoden kan uppenbarligen icke ifrågakomma. Av betydelse för bedömandet av detta spörsmål är, huruvida minskningen kan väntas fortsätta även under kommande budgetår. Detta är givetvis omöjligt att med säkerhet nu bedöma. Kan den militära beredskapen mera avsevärt lättas, förefaller sannolikt att så kommer att bli fallet. En avveckling av den militära beredskapen torde emellertid närmast medföra, att antalet mål och ärenden från s. k. underställda förband, till vilka beredskapsförbanden i allmänhet höra, kommer att nedgå. Då särskild ersättning utgår för handläggning vid regements- eller stationskrigsrätt av dylika mål och ärenden, minskas, i händelse antydda utveckling skulle inträda, gottgörelsen till krigsrättspersonalen automatiskt. För frågan om bedömande av de fasta arvodenas lämpliga storlek under instundande budgetår har sålunda den militära beredskapens blivande omfattning icke utslagsgivande betydelse. Att på angivna grund företaga en allmän nedskärning av de fasta arvoden synes alltså icke böra ifrågakomma. Ej heller synes anledning föreligga att med hänsyn till den konstaterade nedåtgående tendensen i senaste årets arbetsbörda vidtaga en dylik nedsättning i samma arvoden. Dessa äro nu i stort sett avvägda med hänsyn till den arbetsbörda vid krigsrätterna som förelåg år 1942, och denna arbetsbörda var, betraktad i sin helhet, lägre än den som förefanns under det senast förflutna året. Endast i de fall där vederbörande befattningshavare så sent som vid 1944 års riksdag — med anledning av under år 1943 inträdd avsevärd ökning av arbetsbördan — fått sitt arvode förhöjt, synes böra undersökas, huruvida arvodet skäligen bör återföras till det belopp som förut utgick.

En dylik undersökning ger i fråga om krigsdomarna vid handen, att på grund av den nu inträdda minskningen i arbetsbördan arvodesnedsättning torde böra ske för de krigsdomare som tjänstgöra i krigsrätterna vid 1) Smålands artilleriregemente, 2) Karlskrona örlogsstation och Karlskrona kustartilleriregemente, 3) Hallands regemente och Hallands flygflottilj, 4) Göta artilleriregemente och Göta flygflottilj, 5) Livregementets grenadjärer samt 6) Västerbottens regemente och Norrlands dragonregemente. För var och en av nämnda krigsdomare synes arvodet böra sänkas med 300 kronor eller samma belopp, varmed förhöjning skedde år 1944. Detta innebär en sammanlagd minskning av arvodessumman åt krigsdomare med 1 800 kronor. — Någon ändring i fråga om krigsdomarbefattningarna utan sammanhang med tillkomsten av nya truppförband eller ändrad förläggning av truppförband anser jag mig icke böra nu föreslå. Vål skulle arbetsbördan för de krigsdomare, en å vardera orten, som äro anställda vid de i Linköping, Skövde—Karlsborg och Boden förlagda truppförbanden, alltjämt kunna motivera en uppdelning av befattningarna på flera innehavare, men då vederbörande befattningshavare hittills visat sig kunna medhinna sina göromål, saknar jag tillsvidare anledning ifrågasätta någon ändring i nuvarande indelning. Jag förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t, därest uppdelning av någon av dessa tjänster skulle visa sig under kommande budgetår nödvändig, skall vara oförhindrad att vidtaga erforderliga organisationsändringar.

I fråga om auditörs- och krigsfiskalsbefattningarna finner jag icke anledning föreslå sänkning av några arvoden med hänsyn till arbetsbördans minskning. Däremot synes mig skäl föreligga att söka i görligaste mån inskränka omfattningen av de partiella ledigheter med helt eller delvis bihe-

hållen avlöning, vilka det för beredande av lättnad i arbetsbördan hittills varit nödvändigt bevilja åtskilliga auditörer. — Någon ändring i fråga om auditörs- och krigsfiskalstjänsterna utan samband med nyuppsättning av truppförband har jag ej att föreslå. Väl ifrågasattes vid arvodesregleringen år 1942 ändrad organisation av auditörstjänsten i Boden, innebärande densammans uppdelning å två befattningar, och i propositionen nr 269/1942 framhölls att denna fråga borde bli föremål för fortsatt uppmärksamhet. Saken berördes även i propositionen nr 218/1943, därvid jag framhöll att med en eventuell uppdelning syntes böra anstå i avvaktan på utvecklingen under ytterligare ett år och de erfarenheter som därunder kunde vinnas. I propositionen nr 165/1944 återkom jag till frågan och anförde då, att auditören i Boden visserligen under år 1943, i likhet med under år 1942, åtnjutit ledighet från inemot hälften av de göromål, som eljest skulle åvilat honom, med särskild vikarie för samma göromåls förrättande, men att, då ledigheten finge anses hava varit betingad av rådande särskilda förhållanden samt arbetsbördan vid dessa krigsrätter, såsom framginge av de statistiska uppgifterna, under år 1943 icke undergått någon större ökning, det syntes mig alltså böra anstå med definitivt ställningstagande till denna organisationsfråga. Jämväl under år 1944 har det varit nödvändigt bevilja auditören i Boden befrielse från tjänstegöromålen i enahanda utsträckning som tidigare. Då, såsom de statistiska uppgifterna utvisa, arbetsbördan för denne befattningshavare alltså visar stigande tendens, tala onekligen starka skäl för att en uppdelning av auditörstjänsten i Boden å två tjänster åvägabringas. Av skäl som jag tidigare anført, synes det mig emellertid lämpligt att avvakta ytterligare erfarenhet, innan definitivt beslut i saken fattas.

Under budgetåret 1945/46 torde vissa förändringar beträffande försvarsorganisationen komma att äga rum av beskaffenhet att påverka jämväl krigsrätternas organisation. Sålunda beräknas Skånska pansarregementets kasernetablisement i Hässleholm möjligen bli färdigställt så långt, att regementet kan dit överflyttas från Hälsingborg. Enligt beslut av 1943 års riksdag skall i samband härmed kavalleriet omorganiseras, därvid det tidigare i Hälsingborg förlagda kavalleriregementet skall återuppsättas. Vidare torde den för närvarande provisoriskt till Malmö förlagda Skånska flygflottiljen komma att under budgetåret taga sin definitiva förläggningssort Barkåkra i besittning. Slutligen avses, enligt 1942 års försvarsbeslut, uppsättning av ett nytt förband, Hälsinge flygflottilj, med förläggning till Östansjö invid Söderhamn. I samband med de ändrade förläggningarna av Skånska pansarregementet och Skånska flygflottiljen böra nämnda förbands krigsrätter utbrytas ur nuvarande gemenskap med krigsrätterna vid Krigsflygskolan resp. Södra skånska infanteriregementet och Skånska luftvärnsskåren samt i stället erhålla gemensam personal, pansarregementets krigsrätt med krigsrätten vid Skånska trängkåren (Hässleholm) och flygflottiljens krigsrätt med krigsrätten vid Krigsflygskolan (Ljunghed). Den nuvarande gemenskapen i avseende på krigsdomare för trängkårens, Norra skånska infanteriregementets och Vendes artilleriregementes krigsrätter kommer att kvarstå endast beträffande sistnämnda två krigsrätter. Vid vart och ett av de nytillkommande truppförbanden, kavalleriregementet och Hälsinge flygflottilj, skall jämväl finnas regementskrigsrätt. För regementskrigsrätten i Söderhamn synas böra avses särskilda befattningar såsom krigsdomare, auditör och krigsfiskal, varemot i fråga om kavalleriregementets krigsrätt motsvarande befattningar lämpligen böra förenas med dem vid regementskrigsrätterna vid Krigsflygskolan och, efter dess förläggning till Barkåkra, Skånska flygflottiljen. Enligt de grunder, som vid senaste arvodesregleringen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler tillämpats, torde till en var av krigs-

domaren, auditören och krigsfiskalen vid Skånska pansarregementets och Skånska trängkårens krigsrätter samt till en var av motsvarande befattningshavare vid det nya kavalleriregementets, Krigsflygskolans och Skånska flygflottiljens krigsrätter böra utgå arvoden med resp. 1 800, 3 600 och 1 500 kronor. För krigsdomarna i Norra skånska infanteriregementets och Vendes artilleriregementes samt i Södra skånska infanteriregementets och Skånska luftvärnskårens krigsrätter torde, efter utbrytningen av Skånska trängkåren resp. Skånska flygflottiljen, arvodena böra sättas till 2 100 resp. 1 800 kronor samt slutligen arvodena för auditören resp. krigsfiskalen vid luftvärnskårens krigsrätt till 1 680 resp. 660 kronor. Nu nämnda arvoden belöpa sålunda sammanlagt å 20 040 kronor. Då emellertid, med bortseende från det nytillkommande kavalleriregementet, motsvarande arvoden enligt nuvarande krigsrättsindelning uppgå till sammanlagt 17 760 kronor, utgör merkostnaden allenast 2 280 kronor, varav 1 200 kronor faller å arvodena till krigsdomare, 780 kronor å arvodena till auditörer och 300 kronor å arvodena till krigsfiskaler. Till de föreslagna nya krigsdomar-, auditörs- och krigsfiskalsbefattningarna vid Hälsinge flygflottiljs krigsrätt torde arvodena, med tillämpning av förut angivna grunder, böra fastställas till resp. 720, 1 680 och 660 kronor.

Den av den civila personalen vid krigsrätten vid Västmanlands flygflottilj gjorda framställningen om arvodesförbättring finner jag mig icke kunna biträda. För sysslandet med mål och ärenden från flygvapnets centrala skolor, vilka skolor underställts krigsrätten, utgår nämligen särskild gottgörelse på sätt angives i 12, 27 och 45 §§ instruktionen den 30 juni 1942 (nr 438) för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler. Denna gottgörelse får anses fullt skälig och anpassar sig därjämte på ett smidigt sätt till det arbete som skolornas förläggande under flygflottiljens krigsrätt medför för dess personal.

Till nästkommande års riksdag bör ske en förnyad omprövning av arvodena med ledning av de ytterligare erfarenheter som till dess kunna vinnas.

De ifrågasatta arvodesbeloppen äro att betrakta såsom endast förslagsvis angivna. I enlighet med vad även tidigare ansetts lärers Kungl. Maj:t vid fastställande av nya specialstater (jfr statsläggaren s. 28 ff.) för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler äga att inom ramen för anslaget vidtaga de jämkningar som av organisatoriska eller andra skäl kunna finnas påkallade.

Å gällande riksstat är krigsrätternas avlöningsanslag uppfört med ett belopp av 363 600 kronor.

I den för nästa budgetår förordade avlöningsstaten ha de särskilda poster-
na upptagits med de ändringar i fråga om beloppen, som påkallas av föreslagna jämkningar i nu utgående arvoden och ändringar i organisationen. Anslagsökningen utgör 3 700 kronor.

Den civila krigsrättspersonalens arvoden ha under senare tid omprövats år efter år med hänsyn varje gång till då föreliggande uppgifter om arbetsbördan. Även i Kungl. Maj:ts för nästa budgetår framlagda förslag förutsättes, att arvodena skola ånyo omprövas vid nästa riksdag med ledning av de ytterligare erfarenheter, som till dess kunna vinnas.

Utskottet.

Ehuru antalet mål och ärenden visat en viss, procentuellt sett rätt markerad nedgång under år 1944 innebär förslaget ej annan ändring i arvodesbeloppen än en sänkning med 300 kronor av arvodena till envar av sex krigsdomare. Med hänsyn till de omständigheter, som framhållits i statsrådspro-

tokollet, vill utskottet icke göra invändning mot att arvoden i sålunda föreslagna utsträckning bibehållas oförändrade.

Vad departementschefen anfört om sådana åtgärder i fråga om krigsrätternas organisation, vilka föränledas av förändringar inom försvarsorganisationen, föranleder ej heller erinran från utskottets sida.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag jämväl i övrigt hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) fastställa följande avlöningsstat för krigsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:

a) Arvoden åt krigsdomare, <i>förslagsvis</i> ..	kronor	70 200
b) Arvoden åt auditörer, <i>förslagsvis</i>	»	151 100
c) Arvoden åt krigsfiskaler, <i>förslagsvis</i> ..	»	62 800
d) Vikariatersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	30 000
e) Tillfälliga ersättningar åt civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna, <i>förslagsvis</i>	»	3 200
f) Ersättning till personal vid särskilda krigsrätter m. m., <i>förslagsvis</i>	»	50 000
Summa kronor		367 300

b) till *Krigsrätterna: Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 367 300 kronor.

2:o) **Krigsrätterna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och under erinran, att samma belopp anvisats för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Krigsrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

Stockholm den 17 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 81.